

RAPPORT FRA MARINARKEOLOGISK UNDERSØKELSE KAUPANES,
EIGERSUND 28-30.9.2015

Av Arild S. Vivås. Ferdigstilt 8.1.2016

Oppsummering

Undersøkelsen ble gjennomført 28-30.9. Kun deler av området er undersøkt, det vil bli satt krav om utsatt§14 i resten av planområdet. Det ble gjort flere funn, blant annet et stokkanker som er et automatisk freda kulturminne.

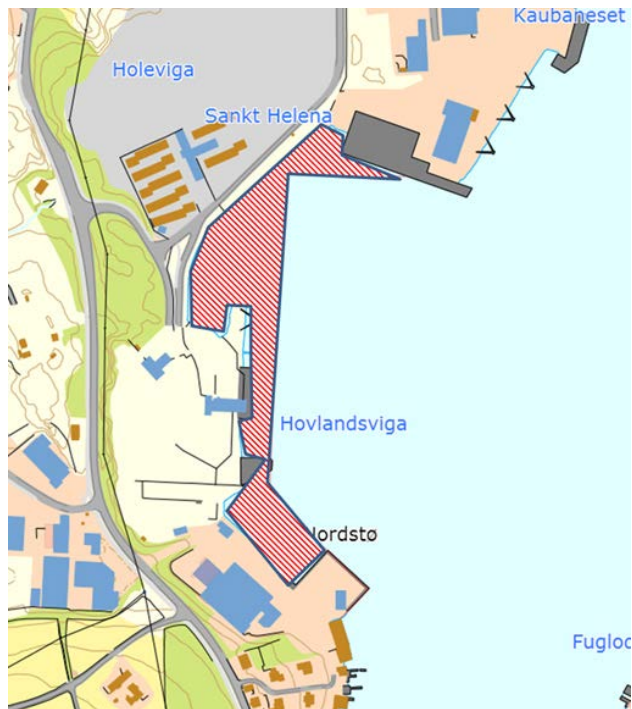
Bakgrunn for saken

Foranledningen for undersøkelsen er ny reguleringsplan for Kaupanes, og planlagte utbedringsarbeider på kaiene, dette kom til å medføre tiltak i sjø områder hvor Stavanger maritime museum har vurdert det til å være et potensiale for funn av automatisk freda kulturminner.

Med hjemmel i Lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner, §§ 9 og 14, ble det derfor fra Stavanger Maritime Museum som vedkommende myndighet, stilt krav om marinarkeologiske registreringer i forbindelse med reguleringsarbeidet i området. Formålet med registreringene var å vurdere tiltakets grad av konflikt i forhold til marine og maritime kulturminner.

I samråd med kommunen ble dette i ettertid revidert slik at formålet med undersøkelsen var å klarere et området hvor det skulle gjøres utbedringer på kaiene, vurdere om det er områder med spesielt høyt potensiale for funn og vurdere om det er områder som er så ødelagt at de kan trekkes fra planen (brev fra SMM datert 17.7.2015).

Figur 1: Det rød skraverte området var den delen av reguleringsplanen som det var nødvendig å avklare i forbindelse med arbeid i sjø. Kartutsnitt oversendt fra Eigersund kommune.

Generelt

Området kjennetegnes av tykk sedimentasjon fra elven og dårlig sikt. Dette gjorde at kun små områder kunne dekkes av gangen, og det var vanskelig å orientere seg under vann. Den store opparbeidingen av sedimenter gjør at ev. mindre gjenstander fort vil bli begravd. Ved oversvømmingen ble det stukket regelmessig med jordbørr som viste at det jevnt over var over 1m med gytje avbrutt av tynne horisonter med grus og skjell. Det ble kun gjort funn i områder hvor gytjen var blitt fjernet med mudring eller spylt bort av propeller. Ingen områder utpekte seg med spesielt høyt potensiale og det var heller ikke mulig å avskrive områder ut fra observasjoner av forstyrrelser under vann.

Funn

I området med planlagt utbedring innerst i Hovlandsviga ble det funnet en bit med hollandsk teglstein fra 16-1700-tallet, to ubrente rørknokler¹ fra ku og hjort og det ble funnet et stokkanker. Hjortebeinet er sendt inn til datering, resultatene foreligger ikke enda. Det var mistenkt at dette kunne være reinsdyrbein, og dette ville i så fall være sensasjonelt. Stokkankeret har sammenleggbare jernstokk med vinkel på stokken og kuler i endene. Stokken har 160cm lengde, leggen er 160cm lang og det er 120 cm fra fluke til fluke. Ankeret har sjakkell i enden. Typologisk datering ut fra sjakkell er

¹ Det «hele» beinet er høyre femur (lårbein) av hjort og det knuste er høyre proximale del av lårbeinet av storfe. Begge er av ikke-utvokste, men ikke helt unge individer. Hufthammer pers med.

1850-1900. Dette er dermed et automatisk freda kulturminne. Den er lagt inn i kulturminnedatabasen Askeladden med id 215495.

Nord i Fiskevika ble det observert et vrak med 8-9 meter lang kjøl, flere spant og hudbord. Dette lå på et område med store stein på omtrent 2 meters dybde. Ut fra spantene kan vi se at båten var kravellbygget. Dette er trolig en bruksbåt fra rundt 18/1900. Funn av større metallbiter hvorav en var av en mutter tyder på at skipet har vært ombygget for motor og har trolig blitt lagt her for å dø en gang utover 1900-tallet. Skipet er under tvil lagt inn som ikke-freda da byggeår er usikker.

Om organiseringen av arbeidet

Undersøkelsen ble utført av Eirik Søyland og Tord Karlsen ved Bergens Sjøfartsmuseum samt Arild Vivås fra Stavanger Maritime Museum. Alle er sertifisert for vitenskapelig dykking (klasse S). Det ble benyttet selvforsynt pusteutstyr (SCUBA) med kommunikasjonslinje mellom dykker og dykkeleder. Redningsdykker og linemann stod parat ved dykking. Dykkingen ble gjort for å kunne gjennomføre visuell registrering samt manuell soning.

Figur 2: Områdene som ble oversvømt er markert med sort stipla linje.

